

How did Farming Reach Europe? Anatolian-European relations from the second half of the 7th through the first half of the 6th millennium cal BC, BYZAS 2, Veröffentlichungen des Deutschen Archäologischen Instituts İstanbul, İstanbul, 2005, Ege Yayınları, I-VIII + 1-327 sayfa, ISBN 975-807-106-8. Editörlüğü Clemens Lichter tarafından yapılmış.

Kısaca Seton Lloyd'un kuru ve kötü kış iklimi nedeniyle Anadolu'da Toros Dağları'nın ötesinde Neolitik yaşam olmadığına dair hatalı görüşünden sonra (bakınız S. Lloyd, *Early Anatolia. The archaeology of Asia Minor before the Greeks*, Harmondsworth 1956), araştırma tarihi bizim anlayışımızla Neolitik gelişmeler açısından hala anahtar yerleşmeler olarak kabul edilen Göller Bölgesi'ndeki Hacılar ve Konya Ovası'ndaki Çatalhöyük gibi Neolitik yerleşmelerin keşfedilmesiyle tamamen değişti. Bununla birlikte yerleşik hayat, hayvancılık ve teknolojik gelişmeler gibi göstergeleriyle böyle kompleks bir fenomen, yalnızca elde bulunan birkaç yerle anlaşılabilir, çünkü Yakın Doğu'daki farklı toplumlar tarafından uygulanan birçok farklı ideolojik yaklaşımlar ve mevcut stratejiler orada prehistorik toplumlar için geçerli yalnızca hazır tek bir 'Neolitik paket' olmadığını gösterir. Neyse ki, son on yıl içerisinde Neolitik fenomen üzerine araştırmalar, özellikle Orta ve Güneydoğu Anadolu'da uzun süre arkeolojik haritada beyaz noktalar olarak kalan bölgelerde yoğunlaştı (bakınız M. Özdoğan/ N. Başgelen (eds.), *Neolithic in Turkey. The Cradle of Civilization. New Discoveries*, İstanbul 1999; F. Gérard/ L. Thissen (eds.), *The Neolithic of Central Anatolia. Internal developments and external relations during the 9th-6th millennia cal BC*, İstanbul 2002).

Bununla birlikte araştırma programındaki uzun vadeli problemler, hala tatmin edici analizlerden yoksundurlar: bunlardan biri açıkça Neolitik tarzların, teknolojilerin ve özellikle tarımın hangi şartlar altında ve nasıl bir mekanizmayla Avrupa'ya ulaştığıdır, bu düşünceyle 20-22 Mayıs 2004'de İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü'nde Clemens Lichter ve Recep Meriç tarafından organize edilen bir atölye yapıldı. Bir problem ele alınırken çoğunlukla geleneksel olarak daha Avrupalı bir perspektifle yaklaşıırken, bu atölye bu meseleleri Anadolu'ya bir bakış açısıyla tartışmaya başlama şansına erişti. Bu toplantının ürünü şimdi DAI tarafından yayımlanan yeni basım BYZAS serisinin ikincisinde Ege Yayınları'nın aracılığıyla karton ciltli kitap olarak basılmıştır.

DAI'nin eski direktörü Adolf Hoffmann tarafından yazılan kısa bir notta (s. VII-VIII) ve Mezopotamya-Anadolu bağlantıları ve terminolojisi gibi farklı problemlere değinen Clemens Lichter tarafından verilen genel bir girişten (s. 1-11) sonra makaleler değişik bilim adamları tarafından yazılmıştır ve şöyle gruplandırılmıştır: "Çerçeve ve Anadolu Kökleri"/ "Framework and Anatolian Roots" (Mehmet Özdoğan, Laurens Thissen ve Ulf-Dietrich Schoop'un yazılarıyla) "Batı Anadolu'nun Neolitikleştirilmesi"/ "Neolithisation of Western Anatolia" (Clemens Lichter, Eşref Abay, Zafer Derin, Burçin Erdoğan, Turan Efe, Jan-K. Bertram & Necmi Karul'un makaleleriyle); "Balkanlar ve Yunanistan'ın Neolitikleştirilmesi"/ "Neolithisation of the Balkans and Greece" (Adamantios Sampson, Nikos Efsratiou, Agathe Reingruber, Nina Kyparissi-Apostolika & Georgia Kotzamani ve Eva Alram-Stern'in yazarlığında); "Kültürel Geçiş Öğeleri"/ "Border Crossing' Cultural Elements" (Svend Hansen, Ivan Gatsov, Eva Rosenstock, Holger Schubert, Heiner Schwarzberg, Catherine Perlès), bunları sonuç sözleri (C. Lichter, s. 291-293) ve Agathe Reingruber ve Laurens Thissen tarafından derlenen Ege Havzası'nın (Doğu Yunanistan, Güney

Balkanlar ve Batı Türkiye) radyokarbon veritabanına ait bir ek izler (s. 295-323); yazarların adresleri (paşınasyon yok) bu kitabın son iki sayfasındadır.

Bu kitaptaki makaleler yararlı teorik eleştiriler ve yeni araştırmaların en son haliyle ilgili önemli bir raporundan (M. Özdoğan, Neolitik yaşam şeklinin batıya doğru gelişimi: ne biliyoruz ve ne bilmiyoruz/ Westward expansion of the Neolithic way of life: what we know and what we do not know (s.13-27)); artefakt analizleri ve değerlendirmelerine (örneğin Heiner Schwarzberg, Prizmatik çok ayaklı vazolar ve bunların Avrupa'ya doğru yolları/ Prismatic polypod vessels and their way to Europe (s. 255-273); teknik çalışmalara (I. Gatsov, M.Ö. 7. bin ve 6. bindeki "bullet core" tekniği hakkında bazı gözlemler/ Some observation [sic!] about bullet core technique during 7th/6th millennium BC (s. 213-220); yeni kazıların ön raporlarına (Ulucak Höyük ile ilgili E. Abay/ Z. Derin (s. 75-84; 85-94); daha deneysel, post-processual ve kavramsal yaklaşımlara (Burçin Erdoğan, Neolitik araziye gözde canlandırma: Ege Adaları'yla ilgili arkeolojik teori/ Visualizing neolithic landscape: archaeological theory in the Aegean islands (s. 95-105)) kadar sıralanır.

Adolf Hoffmann'ın Almanca önsözü dışında diğer makale yazarlarının dili kesinlikle geniş bir kitleye ulaşmak düşüncesiyle özellikle İngilizcedir. Bununla birlikte bu konferans Türkiye'de gerçekleştiği, Türk bilimadamları davet edildiği ve konuların odak noktası kesinlikle Neolitik malzeme üzerine çalışan Türk bilimadamları ve Türk öğrencilere hitap edildiği için her makalede Türkçe bir özet olsaydı daha iyi olurdu. Diğer taraftan, bazı makalelerde çok fazla gramer hataları görülmektedir, ana dili İngilizce olan dikkatli bir redaksiyonla düzeltilmesi daha uygun olurdu. Düzenleme ve baskı kalitesi, özellikle mürekkep çizimleri, haritalar ve renkli resimler kusursuz bir şekilde yüksek kalitelidir; Ege Yayınları'nın yüksek kaliteli basım standartlarının altını çizmek gerekir.

Kesinlikle Türkiye, Güneydoğu ve Orta Avrupa'dan gelen bilimadamlarının katkılarıyla oluşan bu kitap, Neolitik çalışma alanında tanınmış bilimadamlarıyla genç bilimadamlarının iyi bir kesitini verir. Seramik stilleri ve çeşitli küçük buluntulara daha geleneksel yaklaşımlarla tartışmalı sonuçlarına rağmen yeni bakış açısı getiren daha teorik makalelerin karışımı da oldukça başarılıdır.

Sonuç olarak, burada eleştirilen kitap yalnızca çok uluslu bir bilimsel işbirliğine iyi bir örnek değil, ayrıca tüm doğulu ve batılı toplumların kültürel formasyon aşamasında çok derin bir rolü olduğu kabul edilen ve hala yeni fikirler ve keşifler için büyük bir potansiyeli olan Batı Asya/ Güneydoğu Avrupa ve Ege anahtar bölgesindeki Neolitik araştırmalara oldukça faydalı bir başlıştır. Bu kitap, bu tahminleri gerçekleştirmek için iyi bir delildir ve daha sonraki çalışmalar için oldukça yararlı bir kaynak olacaktır.

THOMAS ZIMMERMANN